

“امەرىكا ساياسى الاياقتارنىڭ علمىي ماسەلەنى ساياسىلاندىرىۋى وراسان زور زالال تۆدردى”

—— حالقارالىق قوعام امەرىكانىڭ جاڭا تىپتى ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋدا ساياسى سايقالدىققا باسۋىن ۇزدىكىسىز سىنادى

مىگەل نىكولايىس مىنالاردى ەبىلدىردى: “امەرىكا ساياسى الاياقتارنىڭ علمىي ماسەلەنى ساياسىلاندىرىۋى وراسان زور زالال تۆدردى، ەشقانداي جاقىسلىق الا كەلمەيدى” .

كەنيا حالقارالىق ماسەلەلەر مامانى كاۋىنىس ادىشىير گازەتمىزدىڭ تىلشىسىنە مىنالاردى ەبىلدىردى: دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىمىنىڭ حالقارالىق ماماندار ۋېيرەمسەي جۇڭغوعا ىلگەرىندى – كەيىندى ارناۋلى 2 رەت بارىپ ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋدى زەرتتەۋگە قاتىستى قىزمەتتەردى ورسىتەتتى، ەكى جاق بىرلەسىپ جۇڭگو — دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىينىڭ جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ جويندەگى بىرلەسكەن زەرتتەۋ مالمەتىن جاريالاپ، كەلەسى قاىلامدا، ەلەمدىك ايداا كوپ ەلدىڭ، كوپ ەمۇڭردىڭ ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋدى زەرتتەۋىدى بىرگە ورسىتەتۈنە ايقىن بەتالىسى كورسەتتى. وسى مالىمەتتە ايتىلەانداي، جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ قىزمەتى دۇنيە جۇزىندەگى باسقا مەملەكەتتەرگە دە كەڭەيۋى كەرەك، باسقا بەدەلدى علمىي زەرتتەۋ بۇل ئۇجىرىمعا الى قارسى شىققان جوق. تەكسەرۋىدىڭ ەتۋيىنىن تاى دا جۇڭغوعا قويۇ دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىينىڭ وسنىڭ الدىندا جاساعان قورىتىندىسىمەن بۇكىلدەي كەرەعار، دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىينىڭ سەنمىنى بۇلدىردەدى، ەتپتى، وسى ۋېمىينىڭ كەزىكەنگەى جانە كەلەشەكتەگى باسقا قىزمەت جوسپارىنا دا زالالى تپەيدى.

”وزگەنى اىپىتاۋ قاشاندا ايناعا قاراۋدان نەنەمەسە ۋوزىنىڭ پارە – پارەسى شىققان كوڭىل كۇيىنە ۇڭلۇدەن تىپتىن وڭاي”

ەگىپەت وتاندى ەسۋيۇ ارەكەتى پارتىياسىنىڭ ەتوراعاسى لاقۇن گازەتمىزدىڭ تىلشىسىنە مىنالارداي ەبىلدىردى: امەرىكانىڭ كەيىير ساياسى الاياقتارى ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ ماسەلەسنى جەلەۋەتەپ جۇڭغوعا كۇيە جاعىپ وتىر، مۇنداعى سەبەپ ولار مۇنى جۇڭگونىڭ دامۇنىن شاۋجايلاۋدىڭ ورايى دەپ قاراۋدا. “ساياسى توپ ۋوزىنىڭ مۇددەسىن قورعاۋ ەتۋشىن سىتەپ وتىرعانى ايدان انىق. ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ قىزمەتىنىڭ ساياسىي فاكىتوردىڭ نىقايلىنا ۇشراعاندىەي انىق” .

ادىشىير مىنالاردى ەبىلدىردى: دۇنيە جۇزدىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىينىڭ حاتىشلار باسقارمالمىسى جۇڭگونى قامىتىعان مۇشە ەلدەرەمەن تولىق اقىلداسپاعان جاعايداا 2 – كەزەڭدىك ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ قىزمەت جوسپارىن ورتاعا قويدى، بۇل امەرىكانىڭ دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىمنا قىسىم ەتۋسىرىپ، وسى ۋېمىينىڭ قىزمەت جوسپارىن امەرىكانىڭ مۇددەسىنە ۇيلەسۋگە ماجبۇرلەپ وتىرعاندىمەن كورسەتەدى. سونمەن بىردەي، كەزىندە ۇنانعا بارىپ ناقىنى ورنىندا تەكسەرۋ جۇرگىزگەن مامانداردى اۋستىرىپ جەبەرۋىندە دە سىرتقى كۇشنىڭ كىلگۇنىنىڭ بەلگىسى بار. بۇل قىلىقتاردىڭ ەبارى ساياسىيدى علمىمان ۇستەم قويدى. امەرىكا ۇكىمەتى امەرىكا مالمەت توپتاۋ قۇزىلمىنىن 8 – ايدىڭ اباغىمان بۇرىن جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋدى تەكسەرۋگە بۇيرىدى. ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: مالىمەت توپتاۋ قۇزىلمىي جەتەكشى بولعان جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ تەكسەرۋىن حالقارالىق قوعام قابىلدايمادى. جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ قىزمەتىندە علمىي رۇحتى نەگىز ەتەپ، حالقارالىق سەلبەستىكتى كۇشەيتىپ، ساياسىلاندىردۇدان اولاق بولۇ كەرەك.

“قازىر عالمىدار سويلەۋى، ساياسى الاياقتار تىڭداۋى كەرەك”. جۇڭگو – دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىي جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋدى زەرتتەۋ بىرلەسكەن ماماندار گرۇپپىلىسىنىڭ مۇشەسى، زوولوگى داجاك مىنالاردى ەبىلدىردى: نىدەت ەلى دە ورشۇدە، ادامدار كەيىير ساياسىي الاياقتاردىڭ، اسرەسە، امەرىكا ساياسىي الاياقتارنىڭ دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىينىڭ كەدەرگەسىز تۇردە جالعاتسى قىزمەت سىتەۋىنە مۇمكىندىك جاساۋىن شۇەلى ەۇمت ەتۇدە.

امەرىكا پەنسىيولۇانيا داشۇەسىنىڭ پروفەسسورى جوناسىن نىسېمەرمان جۇنىقتا «ۋاشىنگتون پوچتا گازەتىنىڭ» سايىنىندا ماقالا جاريالاپ، ەرى جولى نىدەتكە ۇشراعاندا امەرىكانىڭ جاۋاپكەرشەلىكتى باسقالارعا يتەرەتتىندىگىن، مۇنداي ەتاسىلە

(باسى 1 – بەتتە)

توئمەندە قىسقارتىلىپ «جوبا» دەلىنەدى) جاىلدا جاريابىلاندى. «جوبادا» مىنالار ايقىندالدى: پاتەنت ونىمىدەرىن تىزىمگە اۋدى ورسىدەتتۇڭگە جەتەكشىلىك ەتۇ ارقىلى ورتا، شاعىن كاىسپورنىداردىڭ تەخنىكالىق قاچەتىن دالەپ – دال ۇشتاستىرىپ، كەڭەس بەرۇ قىزمەت وتەۋىن جانە كاسپىتىك باۋلۇدى ورسىتەتەپ، كاسپ تىزبەگىنىڭ جوعارى – تومەن بۇندارىن سايكەستى دامىتۇدى كۇشەيتىپ، ەساتتى بولغان تاجىرىبەلەردى سۇرىپتاپ جالپىلاستىرىپ، پاتەنتتىك تەخنىكالاردى اۋستىرۇدىڭ، كادەگە جاراتۇدىڭ باياندى مەدەجانىزىمى سىياقتىلاردى قالىپتاستىرىپ، ورتا، شاعىن كاسپورنىداردىڭ جاڭالىق اشا دامۇنىا دەم بەرۇ كەرەك.

«جوبادا» تاى 16 ەتۇرلى جىلدىق نىسانا بەلگىلەندى، پاتەنتتىك تەخنىكالارمەن قامداۋ ارىنالارىن كەڭەيتىۋ، پاتەنتتىك تەخنىكالارمەن قامداۋ – قاچەتسىۋدى ۇشتاستىرۇدى ىلگەردىلمەتۇ، سايكەستى ساياساتتاردى جانە قىزمەت وتەۋ شارالارىن كەمەلدەندىرۇ سىياقتى مىندەت، شارالار ارقىلى 3 جىل ۋاقىتپەن، اۋتونومىيالى رايوننىڭ پاتەنتتى كادەگە جارتاۋعا، پايدالانۇعا دەم بەرەتىن مەحازىپەمدەرىن ەتىپتەي دە ەنىمەدى ەتەپ، قامداۋ مەن قاچەتسىنۇدى ۇشتاستىرۇدى ەتىپتى دە رىكىلسىزىندەندىرىپ، كادەگە جاراتىپ، اتىقارۇدى

(باسى 1 – بەتتە)

تاياۋ جىلداردان بەرى رايونىمىز ونەركاسىپ سالاسىنىڭ ەدىستۇرلى ونەركاسپتى جاسىلداندىرۇعا وزگەرتۇدى ەتۋيىن، جاسىل تەخنىكالىق جاڭالىق اشۇدى تىرەك ەتەپ، جاسىل سەي جايلىكىنىڭ مىكرو وركانىزمىدەر گەتىن قايتا ۋىمىداستىرۇدى زەرتتەگەنىنە 1۶ جىلدان استى، ونىڭ قاراۋىنشا “ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ قىزمەتى كۇللى الەم كۆلمەندە ورسىتەتلۇى، امەرىكانىڭ بىيولوكىيالىق تاجىرىبەحاناسىن تەكسەرۇدى دە قامەتۋى كەرەك”. امەرىكا ساياسىي الاياقتارى داۋرىققان “ۇحانداعى تاجىرىبەحانادان تارالدى ەپاتۋاسى” ايرىقتشا جاۋاپكەرسىزدىك.

رەسەي علمىي اكادەمىياسى گەنەتىكالىق بىيولوگىيا

زەرتتەۋ ورنىنىڭ جوعارى دارەجىلى عالمىي ەلكەسىي جايلىكىنىڭ مىكرو وركانىزمىدەر گەتىن قايتا

ۋىمىداستىرۇدى زەرتتەگەنىنە 1۶ جىلدان استى، ونىڭ قاراۋىنشا “ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ قىزمەتى كۇللى الەم كۆلمەندە ورسىتەتلۇى، امەرىكانىڭ بىيولوكىيالىق تاجىرىبەحاناسىن تەكسەرۇدى دە قامەتۋى كەرەك”. امەرىكا دۇنيە جۇزىندەگى بيوتەخنىكا زەرتتەۋ سالاسىنىڭ سەركەسى. سوڭغى جىلدارى امەرىكانىڭ بىيولوگىيا تاجىرىبەحانالارىندا تالاي رەت وقىپا تۇلغان، امەرىكا جاق جالپى جۇرتقا وزدەردىنىڭ بيوتەخنىكا زەرتتەۋ قىمىلدارىن قالاي باسقارپ – تىزگىندەپ وتىرعاندىمەن اشىق ايتىۋى كەرەك”. جايكىن امەرىكانىڭ «بىيولوگىيالىق قارۇعا نىيم سالۇ شارتى» جۇلگەسىندە تەكسەرۇ مەحازىمىن قۇرۇعا قارسى ەكەندىگىن، سونمەن بىرگە شارىتىنىڭ باقلاۋ – باسقارۋى قىيىن بولپ وتىرعان “كۆلەڭگەلى ەمۇڭرەلدەرىندە” بىيولوگىيا تاجىرىبەسىن جۇرگىزىپ وتىرعاندىمەن اتاپ كورسەتتى. كوپتەگەن ەلدەدە تۇلغان باساتپىك كەزدەگى كۇماندى ناۋقاسىتاردى زەرتتەۋ تۇتەشە ماڭغزىدى. 20۱9 – جىلدىڭ سوڭىندا كەيىير ەلدەردە جاڭا تىپتىي ايدارشا ۋېرۋىسپەن جۇعمىدالغان ناۋقاسىتار تۇلغان بولۇى مۇمكىن، ايتسەدە، سول كەزدە ادامدار اڭغاراماعان.

تانزانىيا «گۇاردىيان» گازەتى حالقارالىق نۇسقاسىنىڭ جاۋاپتى رەداكتورى بەنجامىن ماڭنا گاىزەتمىز تىلشىسىنە مىنانى ەبىلدىردى: جۇڭگو ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋدى علمىي ورسىتەتۇدى باستان – اياق قولداپ، دۇنيە جۇزىلىك دەنساۋلىق ساقتاۋ ۋېمىمەن تىعىمەن سەلبەستىك ورناتتى، ال امەرىكاداعى ەشىنارنا ساياسىي الاياقتار ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ ماسەلەسىن ساياسىلاندىردۇعا ورنىۋدا. ۋېرۋىس كۇللى ادامزاتنىڭ ورتاق جاۋى، حالقارالىق قوعام ساياسىيانلدىردۇدىڭ بوگەت بولۇنبا تاتىل قارسى تۇرۇپ، جۇدىرىقتاي جۇمىلىپ، عىلىمعا قۇرمەت ەتەپ، ۋېرۋىسقا بىرگە قارسى تۇرۇى كەرەك. وڭىۋستىك افرىكا سۇانىي جاراتىلىستىق علمىدار داشۇەسىنىڭ پروفەسسورى مامو مۇچى ەكىنشى كەزەڭدەگى ۋېرۋىستىڭ تەڭن انىقتاۋ بۇكىل ەلەمدەگى كوپتەگەن ەلدەردە، كوپتەگەن جەرىلەردە ورسىتەتلۇى كەرەكتىگىن باسا دارىپتەيدى. “كوپتەگەن سىپاتىتار ۋېرۋىسقا قاراۋداعى كەرەناۋ پوزىتسىيالىدارنىان كەيىير ەلدەردىڭ قايتا – قايتا نىدەتتىڭ سوققىسىنا ۇشراعاندىمەن، سونداي – اق ۋېرۋىستىڭ سول ەلدە جانە دۇنيە ەجۇزىنىڭ باسقا وڭىرلەرىندە جىلدام تارالۋىن تۇدىرعاندىمەن دالەلدەدى. ەگەر ەبىز نىدەت تۇدىرعان زىياندى امالسىزدان كەيىير ادامداردان نەمەسە كەيىير ەلدەردەن كورۋىمىز كەرەك بولسا، وندا ەبىز ۋېرۋىستى ەڭ الدىمەن مالىمەدەگەن مەملەكەتتى مەمسى، قايتا ەز ەلىنىڭ حالقىنا كوڭىل بولمەگەن، دۇرسى ارەكەت قولدانىپ ۋېرۋىستىڭ تارالۋىن تەجەمگەن جەكلەردى نەمەسە مەملەكەتتەردى اىپىتاۋىمىز كەرەك” .

(8 – ايدىنڭ 22 – كۇنىڭى «حالق گازەتىندە» باسلىغان)

ەتىپتى دە جان – جاقىتى ەتەپ، قىزمەت جۇيەسىن ەتىپتى دە كەمەلدەندىرىپ، پاتەنتتىك تەخنىكالىاردى اۋستىرۇعا، كادەگە جارتاۋعا قىزمەت وتەۋدىڭ قولايلىلىمىن جانە قول جەتىلىمدىلىگىن كورنەكتى جوعارىلاتىپ، جوعارى مەكتەپ، شۇەيۋان، زەرتتەۋ ورنىندا رىنىڭ جاڭالىق اشۇ بايلىغىنىڭ ورتا، شاعىن كاسپورنىدارعا پايدا جەتكىزۇ ارناسىن انالىمىز ەركىلسىسىزدەندىرىپ، ورتا، شاعىن كاسپورنىداردىڭ جاڭالىق اشۇ قۇاتىن زور داىرەجەدە جوعارىلاتىپ، ماماندانغان دارىندىلار قوسىنىن اناعۇرلىم دامىتەپ، زورايىۋ.

«جوبادا» مىنالار اتاپ كورسەتلىدى: 2023 – جىلدىڭ اباغىندا اۋتونومىيالى رايونداي ورتا، شاعىن، ۇساق كاسپورنىدار قابىلدايتىن قاتىستى سۇيەكىيىۋ تۇلعالاردى وتكەرمەلەپ، رۇقىسات ەتەپ، باعا قويىپ جارىناعا قوسقان پاتەنت سانى مەجەمەن 300دەن اسىپ، جىلدىق ورتاشا ارتۇ مولشەرى %70تەن اسادى؛ ورتا، شاعىن كاسپورنىداردىڭ پاتەنت ونىمىدەرىن تىزىمگە الدىرۇ مولشەرى 600دەن اسىپ، پاتەنت ونىمىدەرىن تىزىمگە اۋدى اتىقارۇ مولشەرى %95تەن اسادى؛ جوعارى مەكتەپ، شۇەيۋان، زەرتتەۋ ورنىدارنىڭ پاتەنتتى وتكەرمەلەپ، رۇقىسات ەتەپ، باعا قويىپ جارىناعا قوسقان پاتەنت سانى 300دەن اسىپ، جىلدىق ورتاشا ارتۇ مولشەرى %50تەن اسادى.

	
سونمەن بىرگە، اۋتونومىيالى رايوندىق ونەركاسىپ جانە يىنفورماتسىيانلدىرۇ مەڭگەرمەسى ەنەركىيا ۇنەمدەۋدى باقلاۋ – تەكسەرۇ جانە زاڭ اتقارۇ تەبىنىن كۇشەيتىپ، ارناۋلى باقلاۋ – تەكسەرۇدى ۇزدىكىسىز ورسىتەتەپ، جالپى 806 رەت ەتۋيىندى ەنەركىيا پايدالاناتىن كاسپورنىداردىڭ ەنەركىيا ۇنەمدەۋىنە باقلاۋ – تەكسەرۇ جۇرگىزدى ەرى ەنەركىيا ۇنەمدەۋدى جاقسارتۇدى اتقارۇعا قۇزاۋشلىق ەتەپ، بەلسەندى ونىمدىلىككە قول جەتكىزدى. 2020 – جىلى بولات – تەمىر، سەمەنت، ەلەكترولىز اليۇمىن كاسىپى كاسپورنىدارنىڭ ەنەركىيا سارىپ ەتۇ دەڭگەيى جالپى بەتتىك ولىشەمگە جەتتى.	
كەلەسى قادامدا، رايونىمىز كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۇىن ەڭ جوعارى مانەنن اسىرماۋدى، كومىر قىشقىل گازىن بەيتارپاتىندىرۇ نىساناسىن ارقاۋ ەتە وتىرىپ، لاستىناۋدى ازايىۋ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۇىن ازايىۋ، ونىمىدىلىكتى ارتىتىرۇدى باس تۇتقا ەتەپ، ونەركاسىپتە ەنەركىيا ۇنەمدەپ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۇىن ازايىۋدى كۇش ساللا ىلگەرىلەتەپ، بايلىق قاينارىنان جايلىق پايدالانۇ ونىمىدلىگى مەن دەڭگەيىن ۇزدىكىسىز جوعارىلاتادى.	

ەوز – وزىنە ەسكەرتۇ جاساۋىن، ەوزىن باعامدا – ۇن جانە ەوزىن – ەوزى تارتىپكە شاقىرۇىن قاچەت ەتەدى، ەكولوگىيالىق وركەنىيەت ۇستاىنمەن بەرىك ورناتىپ، ۇنەمشىلدىك تانىمىن، قورشاعان ورتانى قورعاۋ تانىمىن، ەكولوگىيا تانىمىن كۇشەيتىپ، ەبىر كىلوۋات توكنى ازىستەتۇدەن، ەبىر قادام جولدى ارتىقى باسۇدان باستاپ سىككە كىرسىپ، قاراپايىم، ۇيلەسىدى، جاسىل، تومەن كومىرەكتىكى، ورنەكەنىيەتتى، اقاۋسىز تۇرمىس ۇستانىمى مەن تۇرمىس داعىدىسىن جالپىلاستىرىپ، كورىكتى جۇڭگو قۇرۇ جولىندا شوگەلدىكپەن قۇلىشىنىس جاساۋىمىز كەرەك.

پوزىتسىيا بەتتالىستى جانە ساتتىلىك پەن ساتسىزدىكتى بەلگىلەيدى. سوندىقتان ەربىر ادام تۇگەلدەي ساناللىقپەن ارەكەتكە كەلىپ، “تومەن كومىرەكتىكى بولۇدى” ەبىر ەتۇرلى پوزىتسىيا، ەبىر ەتۇرلى ۇستانىم ساناپ، تۇر – مىستىنىڭ ەربىر بۇنىنىا ەسڭىرىپ، تۇرمىس داعىدىسى ارقىلى جاسىل توڭگەرىس جۇرگەزىپ، ەوندىرسى ەتاسىلىن جاسىل تىپىكە وزگەرتۇگە ماجبۇرلەگەندە اغانا، ەسوز جوق، بايتاق ەلدىڭ اسپانىنىڭ كوك، جەرىنىڭ مانات، سۇنىنىڭ كوگىلدىر بولۇنبا قول جەتەكىزۇگە بولادى، ەسوز جوق، جۇڭخۇا ۇلتىنىڭ تاۋ – وزەنى كوركەم بولۇنبا، شارۋاشلىق نەگىزىنىڭ شالقى بەرۇنەنە قول جەتكىزۇگە بولادى.

(“لەپتى لەبىز” ماقالا جولىداۋ پوچتانى ساندىغى: xjrbplb@126.com)

مەكەن – جايىمىز: ۇرىمجى قالاسى خۇجۇيان سولنۇستىك جولى 500 – ئومىر، تاراتۇ ورتالىغى: 5593062، جاراناما باسقارماسى: 5593341 پوچتا ئومىرى: 830028، اىلىق باغاسى 19 يۋان، جىلدىق باغاسى 228 يۋان